

Sosiaali- ja terveysministeriö
Diaarinumero VN/14657/2025-STM-56

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. Keskusliitto pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, ettei poikkeuksellisen lyhyt ja pitkälti hiihtolomaviikoille sijoitettu lausuntoaika todennäköisesti mahdollista lausumista kaikille relevanteille tahoille.

Lastensuojelun Keskusliitto on jättänyt 20.11.2025 lausunnon esityksen aiemmasta versiosta. Hallituksen esitysluonnosta muutettiin lausuntokierroksen jälkeen siten, että asumisaikavaatimus koskisi vain sitä vanhempaa, jolle kotihoidon tuki maksetaan, ja jatkossa tuki maksettaisiin aina lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle henkilölle.

Lastensuojelun Keskusliitto lausuu asiasta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta painottaen erityisesti lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta (3 artikla) sekä lasten yhdenvertaisuutta (2 artikla).

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että kotihoidon tuen maksamiseksi edellytettäisiin lähtökohtaisesti, että tuen saaja on asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kotihoidon tuki maksettaisiin vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle.

Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista sekä lasten yhteiskuntaan integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista. Tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lapsen hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, ja että vanhemmat ohjautuisivat nykyistä useammin kotoutumispalveluihin ja työmarkkinoille.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto katsoo, että esitys on tehtyjen muutosten jälkeenkin lapsen oikeuksien näkökulmasta ongelmallinen. Esityksen sinänsä kannatettavat tavoitteet liittyen kotoutumiseen, kielenoppimiseen ja yhteiskuntaan osallistumiseen eivät ole riittävä peruste heikentää lapsen oikeuksien tai yhdenvertaisuuden toteutumista, etenään kun tavoitteiden saavuttamiseen lausuttavana olevan esityksen keinoin liittyä (esityksessä tunnistetusti) merkittäviä epävarmuuksia. Keinot eivät näyttäytyä oikeasuhtaisina eivätkä vaikuttavina. Lopputulos, jossa tuki poistetaan ilman että esityksen tavoitteita saavutetaan, olisi pelkkä heikennys lapsen asemaan ja oikeuksien toteutumiseen.

Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että esityksen tavoitteita kohti pyrittäisiin keinoilla, jotka mahdollistavat kaikille vanhemmille lapsen edun yksilöllisen harkinnan eivätkä aseta lapsia ja perheitä keskenään eriarvoiseen asemaan. Tällaisia vaihtoehtoisia keinoja ja niiden vaikuttavuutta pohditaan esityksessä kuitenkin varsin vähän. Keskusliitto toteaa lisäksi, että vaikka lausuttavana olevan esityksen lapsivaikutusten arviointi on jonkin verran aiempaa moninäkökulmaisempi, se jää edelleen näkökulmien listaamisen tasolle eikä lapsen edun harkintaan kuuluvaa punnintaa eri näkökulmien välillä tehdä.

Esitys heikentää vanhempien mahdollisuuksia tehdä lapsensa edun mukaisia ratkaisuja

Esitys rajoittaa erityisesti maahanmuuttajaperheiden vapautta valita pienten lasten hoidon järjestäminen.

Sekä lapsen oikeuksien sopimus että kansallinen lainsäädäntö lähtevät ajatuksesta, että lapsen ensisijainen kasvatustasku on vanhemmilla ja valtiovalan tehtävä on tukea näitä kasvatustehtävässään. Lausuttavana oleva esitys perusteluineen poikkeaa tästä periaatteesta merkittävästi, sillä se heikentää osan vanhemmista mahdollisuuksia tehdä yksilöllisiä, lapsensa edun huomioivia ratkaisuja. Siten se asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan vanhempiin liittyvän syyn perusteella.

Aiemmassa esityksessä lapsen edun yksilölliseen arviointiin liittyvä näkökulma sivuutettiin eikä esityksessä tunnistettu lainkaan, että alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen kotona voi olla lapsen edun mukainen ratkaisu. Nyt tämä näkökulma on lyhyesti mainittu, mutta sen merkitystä ei millään tavoin punnita muita näkökulmia vasten. Keskusliitto kiinnittää huomiota siihen, että täysien vanhempainrahakausien jälkeenkin lapsi on edelleen vain reilun vuoden ikäinen – ja toisaalta, erot kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien ja muiden lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteissa pienenevät jo nyt lapsen kasvaessa, ollen kaksivuotiaiden lasten kohdalla 78 prosenttia kotimaisia kieliä puhuvien ja 70 prosenttia muiden osalta.

Lastensuojelun Keskusliitto on erittäin huolissaan siitä, että esitys tulee lisäämään perheiden toimeentulovaikkeitä erityisesti niiden perheiden kohdalla, jossa toinen vanhempi jää hoitamaan lasta kotiin siitä huolimatta, ettei ole enää oikeutettu kotihoidon tukeen. Sosiaaliturvaan on tällä hallituskaudella tehty lukuisia kiristyksiä ja lapsiperheköyhyyden on arvioitu jo aiempien päätösten myötä lisääntyvän merkittävästi. Keskusliitto muistuttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on 2023 antamissaan päätelmissä kehottanut Suomea välttämään sellaisia sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin. Hyvistä tavoitteistaan huolimatta käsillä oleva esitys on ristiriidassa komitean suosituksen kanssa.

Esitys kohdentuu tavoitteisiin nähden osin epätarkasti

Lasten asettamista keskenään eriarvoiseen asemaan perustellaan esityksessä pääasiallisesti varhaiskasvatukseen osallistumisen hyödyillä. Hyödyiksi nimetään kielenkehitys sekä koulutusjärjestelmään ja yhteiskuntaan integroituminen. Esitys kuitenkin kohdentuu asumisajan, ei lapsen tai perheen kielitaidon mukaan. Tästä seuraa, että esimerkiksi ranskaa äidinkielenään puhuvia perheitä kohdellaan keskenään eri tavoin riippuen huoltajien asumishistoriasta.

Esityksessä todetaan, että hallitusohjelmassa tavoitteena on, että Suomeen kotoudutaan työllä. Mikäli kotihoidontukea rajataan esityksessä kuvatulla tavalla, siihen eivät kuitenkaan jatkossa ole oikeutettuja nekään maahan alle kolme vuotta sitten muuttaneet vanhemmat, jotka jo käyvät työssä.

Esityksen myötä oikeus kotihoidontukeen poistuu myös niissä tilanteissa, joissa lasta hoitaisi kotona esimerkiksi isovanhempi, eikä kumpikaan vanhemmista edes jäisi pois työelämästä. Tältä osin esitys on heikennys myös Suomessa aina asuneiden, mukaan lukien Suomen kansalaisten ja heidän perheidensä asemaan.

Esityksen tavoitteita voidaan edistää myös ei-syrjivien ratkaisuin ja perheiden toimeentuloa heikentämättä

Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvattaminen on kannatettava tavoite. Sitä voidaan kuitenkin edistää myös sellaisin ratkaisuin, jotka eivät heikennä vanhempien mahdollisuuksia tehdä lapsensa edun mukaisia yksilöllisiä ratkaisuja, aseta perheitä keskenään eriarvoiseen asemaan tai heikennä perheiden toimeentuloa.

Kansallisen Koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointien pohjalta tiedetään, että huoltajien käsitys varhaiskasvatuksen laadusta vaikuttaa siihen, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen. Laatu tarkoittaa vanhemmille mm. turvallisia ja pysyviä vuorovaikutussuhteita pienissä ryhmissä. Keskeinen keino vaikuttaa varhaiskasvatuksen osallistumisasteeseen on se, että pidetään kiinni varhaiskasvatuksen laadusta, kuten henkilöstöön määrään ja lapsiryhmien kokoihin vaikuttavista suhdeluista.

Myös toimivalla palveluohjauksella on keskeinen rooli varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisessa. Sen avulla voidaan tavoittaa uusia perheitä ja kertoa erilaisista lastenhoidon vaihtoehtoista. Tämän merkitys on erityisen tärkeä perheille, jotka eivät tunne suomalaista koulutusjärjestelmää.